

MAGYAR ILIÁSZ

REGÉNY A VÉCEKRŐL. — IRTA RÁKOSI VIKTOR.

(Folytatás.)

Mikor a kastély főkapuján befordultunk, a nagy terrazon egy karcsú árnyékot látam ide-oda imbolyogni. Hamarjában nem vehettem ki, hogy ki lehet, de tekintetem Barna arcára tévedt, mely hirtelen elsápadt. Ő már tudta, megérezte, hogy az az alak Klárka. A kis tündér szeméi egy kicsit pirosak voltak, mintha sírt volna. Ezzel rohant elének:

— Hála Isten, hogy jönnek, Uzonyi. (És bájos arca már mosolygott is egy kicsit.) Én nem tudom, mi baja van szegény nagyapuskának, bezárkózott a fegyverterembe Mihályval és én nem tudom, hogy mit csinál. Csak kiabálást, lábdobogást és csattogást hallok. Hogy átfázhatik abban a fütetlen, őriási teremben.

Pár perc múlva már a fegyverterem nagy szárnyas ajtaja előtt álltunk és Barna átható hangon bekialtolt Mihálynak, hogy nyissa ki. A nehéz ajtó csikorogva nyitott utat és mi bent termettünk. Meghökkenve állottunk meg az elének tároló különös látványra. A hatalmas asztal fölé volt lökve, a huszita pánczélokba öltöztetett bábálak az üres tér közepére volt húzva és szemben vele állott Sámson úr ingujjra vetkezve, keszében egy régi hatalmas fringival és teljes erejével vagdalta, szurkálta, paskolta a vi-tézt. Két vékonyabb kard már összetörve feküdt a földön, de az öreg úr azért fáradhatatlanul dolgozott és a verejték csurgott róla. A verekedést akkor se hagyta abba, mikor mi beléptünk és tudomást se véve rólunk, kiabált:

— Nesze Pantocsek! Köll-e még Pantocsek? Érzed, hogy a karom még elég erős? No majd tapasztalni fogod, hogy az aggkor még nem gyöngített el teljesen.

Most egy olyant suhintott Sámson úr, hogy a kicsiholt szikráknak egész tömege repült szerteszét a csattanás nyomán. A kard kihullott a kezéből, az öreg úr összerázkódott, mintha most térne magához paroxizmusából. Körülnézett és csak most vette észre, hogy ott vagyunk. Az arca piros volt, de ez nem az egészséges mérgelődés pírja, hanem a lábbeteg szederjes vörössége volt. A szeme is lángolt, de fénye zavaros volt és semmi jóra nem mutatott. Ugy megijedtem az öregtől. Rögön Barna karjába kapott, mintha szédülne és támaszt keresne.

— Gyerekség az egész, — mormogott az öreg báró, — de azért mégis félkeveri az embernek az epéjét. És higyjétek el, hogy ez az erőfeszítés jól is esett és egy kicsit lecsillapított.

Még tovább is csevegett volna, de a gondos Mihály ezalatt már ráadta a ruhadarabjait és elvonszolta az öregot a fürdőszobába, hogy megfürösse és átöltöztesse. Mi pedig a kis ebédőbe vonultunk, hol már várt reánk a gazdag reggeli. A hangulat nyomott, szinte komor volt. Barna nem tudta eltitkolni, hogy Sámson úr különös magaviselete és megváltozott külseje megdöbbentette. És most kezdett csak félni attól, hogy nem fog neki sikerülni ezt a mozgalmat a rendes medrében megtartani és a nemes bárót minden gonosz következményeitől megóvni. És mely fájdalom fogta el, mikor ennek a bájos gyermeknek aggodalmas arcát és könnytől fátyolos szeméit nézte és érezte, hogy mennyi bizalommal fordul feléje segítségért. Halkan beszélgettek és Barna komoly, férfias szavakkal igyekezett a remegő gyermeket megnyugtatni. De azt hiszem, minden vigasznál jobban lecsendesítette a leánykát az a meleg hang, a melyen szavai ömlöttek. Mintha ennek a fiúnak a szája nem az arcán, hanem a szívében nyílt volna és szavait nem a

hangnak, hanem a vérnek hullámai hozták volna elő.

Egyszerre belépett Vér György. A góbé, a kit humora sohse hagyott el, most mintha meg lett volna zavarodva. Feszesen köszöntötte a társaságot, azután leült és szó nélkül enni kezdett. Nem nézett senkire, néha félhangon dörmögött valamit, de szavainak értelmét nem lehetett kivenni. Györgynek oly szokatlanul állott ez a különös magaviselet és kedélyállapot, hogy Barna azt hitte, hogy komédiázik, és végre is rászólt:

— Na Gyurka, mi történik odakint? A fiu fölrezzent és tekintetét körüljártatta. Ekkor látszott észrevenni, hogy Klárka itt van és ezért óvatosabban kell magát viselnie. Megsimogatta a nagy családi szakállát, az arca egy kissé derültebb lett s a hangja is kezdett átbeszélgetni abba a hangnembe, melyen a góbéságit el szokta mondani.

— Semmi különös, vitéz vezérezredes uram (így szokta Barnát hívni), csak egy pár gézengúz kívánsói volt rá, hogy ez a szakállam igaz-e? Ugyanis nem akartam nekik megengedni, hogy a gépünkre üljenek és azon egy kis sétakirándulást tegyenek. Erre jött aztán az említett kísérlet. No de büszkén mondatom, hogy familiám büszkeségéből egy szál sem hiányzik.

Ez tréfa akart lenni, de nem reagált rá senki. Még csak el sem mosolyogtak. Összenéztem öcsémrel és a góbéval. Haj, haj, gondoltam magamban, a jó kedv kora alaposan lejárt. Vér György folytatta:

— A remete teljesen dominálja a helyzetet, mindenki az ő fanatizmusának hatása alatt áll, ha valamit el akartok érni, hozzáforduljatok. Hogy egyelőre mit tervez, arról sejtlemem sincs...

Épen Györgyöz fordultam, hogy elmondjam neki, miképpen találtuk Sámson urat, mikor az ajtó kitárult és belépett rajta az aggastyán. Arca, arczsine és tekintete már a rendes volt, de a járása és tartása olyan, mint a súlyos betegségből felgyógyuló. Lassan székehez ment, nehézkesen reá ereszkedett és akkor elkezdte sorba nézegetni, hogy ugyan kik is vannak jelen. Mindenkinék szentelt egy pillantást, Barnának kettőt, a többi aztán Klárkának maradt. Csend volt a teremben, mindenki várta, hogy az öreg úr megszólaljon. Meg is tette.

— Furcsa, hogy a történelem hogy megismétli magát, — szóló elgondolkozva, — a Sztregovayak már ötszáz év előtt is a csehekkal állottak harcban és most megint azt csinálják.

Miközben beszélt, egyik eszéte teát a másik után hajtotta föl, mintha valami belső tüzet akarna eloltani.

— De sajnálom, hogy megöregedtem! Is-tenem, mikor végig nézek rajtatok, látom, hogy milyen vén ember vagyok. Ugy látom, mintha tükörbe néznék. Ha ez a vén Mihály nem rontaná itt a társaságunkat, akkor ti fiatalok együttvéve nem tennétek ki annyi esztendő, mint én magam. (Most Klárkára nézett.) Milyen szépek és kedvesek vagytok! (Most Barnára nézett.) Milyen okosak és dailások vagytok! (Most a többiekre nézett végig.) És milyen derék és jó fiúk vagytok valamennyien! Sohse irigyeltem senkit és semmit, de most irigylem töletek az ifjúságotokat...

Elhallgatott és derült arca hirtelen bebőrült. Halkan így folytatta:

— Szinte megijedek ettől a nyilatkozatomtól, hogy sohasem irigyeltem senkit. Tehát egy ritka embert láttok magatok előtt, a ki mindig boldog és megelégedett volt, pedig majdnem nyolcvan esztendőt élt már. Iste-

nem mi várhat még reám? ... No de ne bámuljatok rám, hanem ti is beszéljétek már valamit!

Mielőtt bárki reflektálhatott volna az öreg úr egyenes fölcsóltására, valami szokatlan távoli lármára terelte a figyelmünket. Ljeden ugráltunk föl, ez csak sőtörzések lehetett. Egy darabig csönd volt, aztán megint puska-lövések dördültek. Sámson úr kiabálni kezdett:

— Ez az ostoba Pantocsek kivert a fejem-ből mindent, pedig legelőször is a faluba akartam lemenni. Lehet, hogy edalen a feje-vesztett nép már öldösi egymást... hiszen még azt sem tudom, hogy miért verték félre a harangokat? Csak annyit tudok, hogy tűz nincsen... csend! Nem halljátok? Most már Alsó-Sztregován is konganak a harangok!

Figyeltünk és valóban hallottuk, hogy most már Alsó-Sztregova harangjai is belekonganak a veszedelemben. Hamarjában elmondtuk Sámson úrnak, hogy a nép azért csoportosul és fegyverkezik, mert azt hallotta, hogy Sámson úr személye halálos veszedelemben forog. A báró arca komor ránczokba húzódtott.

— Még majd föllármázzák és megrémítik az egész völgyet. Gyerünk, gyerünk! Ót perc múlva legyen mindenki készen! Mihály, a hajduk fogjanak fegyvert és várjanak a kastély kapujában!

Ekkor megpillantotta Vér Györgyöt, a ki az asztal mellett ült és rendületlen flegmával teázgatott.

— No góbé, magát se láttam még ilyen harapósnak, mint máma. Hiszen még egy szavát se hallottuk.

— Csakugyan bosszant ez az ostoba Pantocsek. Hogy mer ő sztregovai fejre csak ötezer rongyos szokolt kitűzni? No de erre megadjuk neki a választ, fogadom. Egy plakáton fogunk felelni, melyen ötven koronát tűzünk ki Pantocsek úr fejére.

Más helyzetben Sámson úr harsogó derült-séggel fogadta volna ezt az eszmét, de most csak egy mosolyra volt képes. A székelő rögtön látta, hogy ma itt még az ő humora se segít a rossz kedven és nem folytatta a tré-fát, hanem búsan küldött még egy csésze teát a többiek után. Barna ezalatt missz Hubertyt nyugtatta meg, a ki szokása szerint nyafogva járt emberről emberre és rémült ábrázattal kérdezte, hogy mit jelent ez a zenebona. Barna aztán kihitette vele, hogy nincs itt semmiféle zenebona, hanem a nép szent Januárius ünnepe ül, azt jelenti ez a nagy harangozás és lövöldözés.

Megjegyzem, hogy Jób báró, Tamás és fiai ezidőtájt nem tartózkodtak a kastélyban. A veszedelmet még nem tartották olyan nagy-nak, hogy az ő jelenlétük szükséges lett volna. Az bizonyos, hogy itt csak útjában lettek volna mindenkinek.

... A puskaropogás megszűnt és helyette énekszó hangzott fel. Egy fiatal huszár be-rohant a terembe és jelentette, hogy az alsó-és felső-sztregovai nép külön csoportokban énekszóval közeledik a kastély felé, zászlókat lobogtatva. A következő perczben már rá is ismertem az alsó-sztregovaiak énekére. Ez egy szép székelő csatadal volt, melyet én tanítottam be nekik és a melyet nagyon szerettek. Mikor ez elhallgatott, a felső-sztregovaiak rázendítettek az *Ah hol vagy...* kezdetű egyházi dalra és az edzett ércztorok hatalmas dala úgy megzörgette a kastély ablakait, mint a vihar szele szokta. Sámson úrra néztem, a kinek arca megint gyulladni és a tekintete tűzelné kezdett. Figyelmeztettem Barnát ezekre az aggasztó tünetekre.

— Légy nyugodt öregem, — felelt Barna, —

egy pillanatra sem téveszttem az öregot szem elől.

(Na akkor furcsa szeme lehet az én kedves öcsémnek, mert folyton Klárkát nézte.) ... Abban a pillanatban értünk le az udvarra, mikor a nép oda betódult, szét taszigálva az ott álló hajdúkat. A mint Sámson urat meglátták, örömrivalgással egyszerre meg-rohanták. Mindenki ott csókolta, a hol érte. Az aggastyán kábultan ide-oda tántorgott a tömegben. Mi Barnával folyton nyomában voltunk, de minden küzdelmünk ellenére közel se fértünk hozzá. A rajongó kiáltások dörmögésétől csak úgy zúgott a levegő. Elesett és megtiport asszonyok és gyermekek sikoltozása hallatszott. A puszkások, hogy izgatottságukat csillapítsák, lövöldözni kezdtek. Végre Barnának sikerült a remetét megragadni.

— Mit csinálnak az Isten szerelmére? — ordított a fülébe.

— A templomba megyünk, megesküdni, hogy jó urunkat halálíg megvédelmezzük.

És mikor ezt mondta, négy markos legény már a vállaira emelte az aggastyánt és az egész tömeg megindult a falu felé. Mit te-hettünk egyebet? Követtük őket. A templom-kapu zárva volt. Betörték... mi kint maradtunk... Barna halálsápadtan, a fáradtságtól lihegve támaszkodott a templom falához. Arczán végtelen szomorúság mutatkozott. Mikor ránéztem, rekedten megszólalt:

— A csatát és a bárót elvesztettük. Látom, érzem. A paraszterő imponál nekik és teljesen hozzájuk csatlakozott. Mivelünk többet nem törődik... Istea legyen irgalmas a szegény jó öregnek!

Aztán lehajtotta a fejét és majdnem suttogva mondta a következőket:

— Oh Klárka, szegény kis tündérekem! Hogy fogok én neked beszámolni?

Hirtelen felkapta a fejét, mintha megijedt volna, hogy valaki meghallotta a szavait... a tekintete zavaros volt és homlokáról a belső izgalomtól verejték csorgott alá... oh te drága, oh te szegény jó öcsém! A te gyöngéd és forró lelked össze fog törni ebben a küzdelemben, Isten legyen neked irgalmas! Egyszerre megkondult az öreg harang fe-jünk felett. Megdöbbenve néztünk össze Barna öcsémrel, ez a hang úgy hatott ránk, mint valami intés: Vigyázzatok, könnyelműen ne esküdjétek, mert én viszem eskütokeket az ég felé, Isten trónjához...

(Vége a második résznek.)

FINÁLE.

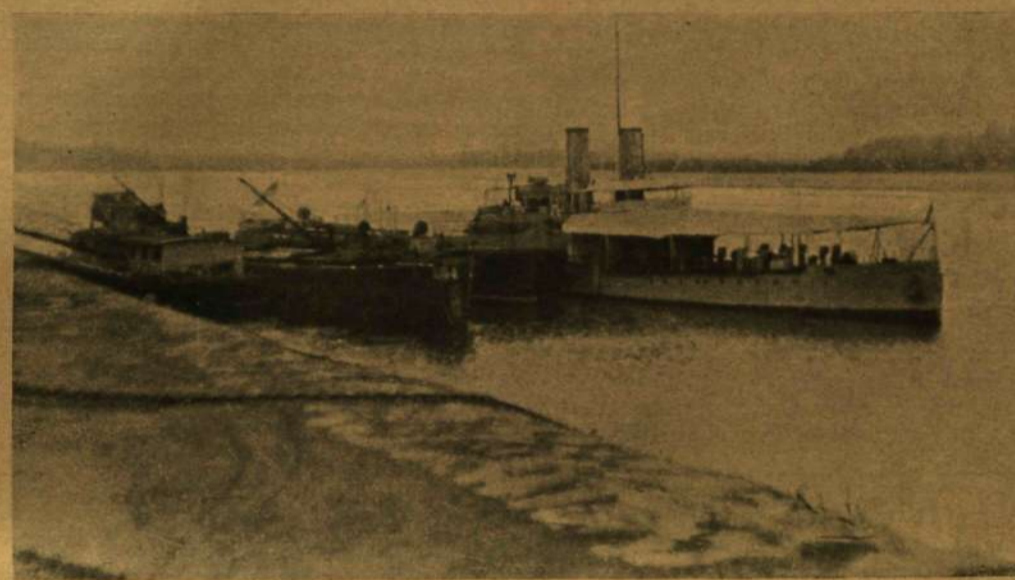
Mors Imperator.

I.

A tavasz ifjú hadserege gyöngyvirágos és ibolyabokrétás süveggel már huzamos idő óta odalennit leleledkedett a déli részen, hol a Vág szeliden borul az öreg Duna kebelére és hiresebb név alatt folytatja pályafutását. Ott állott lesben és várta az alkalmas időpontot, melyben betörhessen a Vág völgy jeges és fehér világába, hol Téalapó az öreg emberek

A KIRÁLYI PÁR A VONAT ABLAKÁBAN BUDAPEST FELÉ JÖVET. (A VASUTI KOCSI ELŐTT OSTENBURG ÖRNAGY.)

A GLOWWORM ANGOL MONITOR BAJÁN, MELYEN A KIRÁLYI PÁRT ELSZÁLLÍTOTTÁK.

jellemző macacssággal még elég keményen tartotta magát. A sereg előőrsei, a meleg szelek, néha északi irányban neki zúdultak a völgynek és végig portyáztak. Ilyenkor a vén maradinak dermedt világában egyszerre megmozdult minden. A mozdulatlanság és hangtalanság korszakára következett a nyüzsgés és a mozgás, a fecsegés és locsogás, csörgés, pattogás és suhogás ideje, szóval az olvadás. A hegyekről megindultak az apró ercskéik, melyek csakhamar megdagadtak és vidám zajjal, mint patakocskák csörtettek a Vág felé. A Vág jege mozgott, törédezett, repedezett, morzsálódott, tetején víztöcsák jelentek meg. Néha hatalmas dübörgés hallatszott valahol: lavinák omlottak le a völgybe. A fák lerázták a zuzmara utolsó

foszlányait, s a napsugár és a lanyha szél kettős csókja alatt majdnem hallható pattogással kezdtek rügyezni. Ilyen kavardást csináltak a portyázók a Vág völgyében. De diadaluk csak lassan következett be. Mert éjjel jött a tél ellentámadása.

A mint a nap lebukott a nyugati hegyek pereme mögött és sugarai nem fűtötték többé a levegőt, egyszerre megszűnt a déli szellők forradalmi garázdálkodása. A vonagló tél föl-emelte fejét és fagyos lehetét ráfújta a tájra. Észak felől hideg szél kezdett fújni, a mozgólók megrettentek és a dermedtség megint erőt vett rajtuk. A vízercskéik megfagytak, a töcsákon vékony jégkéreg képződött. A vizesékek zuhogása megszűnt és újra visszavért a temetői csend. Csak a nagy erdők

PILLANATFELVÉTEL A NEMZETGYŰLÉS NOVEMBER 6-IKI ÜLÉSÉRŐL, MELYEN A HABSBERGOKNAK A TRÓNTÓL VALÓ MEGFOSZTÁSÁT KIMONDOTTÁK.

Lux Elek: Pólya Tiborné.

felől hallatszott valami fájdalmas sóhajtozás, mintha a korán kipattant rügek sirnának, megbánván hirtelenkedésüket. Most persze fáztak és szerettek volna visszabújni a fába.

Más körülmények között Uzonyi Barna, ez a született természettudós, kinek szeme a mikroszkopium élességével és pontosságával működött, nagy gyönyörűséggel szemlélte volna ezt a harcot, melyet a föld a maga megújulásáért folytatott. Ő talált volna ebben a küzdelemben olyan részleteket és árnyalatokat, színeket és hangokat, melyekről laikus embernek sejtelme sincs. De most megdöbbenve vette észre, hogy ez a harc mintha nem érdekelné őt. Talán nem is igen látta a mi körülötte történik, mert az ő tekintete befelé, a maga lelkére volt irányítva. Ott is forradalom dühöngött és harc folyt, mely a fiút egészen kiforgatta magából. Olykor szegyenkezve kapta magát rajta, hogy ábrándokat szövöget és együgyű reményekből légvárat épít. Ilyenkor gyengének és ostobának nevezte magát és szeretett volna fejfelé menni a falnak. Sokszor azt hitte, hogy puskával a vállán kiment a határba kóborolni és csak odakint vette észre, hogy fegyver helyett egy nagy messzelátót cipel és egy dombtetőn elhelyezkedve azon lesi a sztregovai kastélyt és gyerekes örömmel várja, hogy a kis tündér alakjából mikor lát meg legalább egy tenyérnyi darabocskát. Néha magához tért egy kissé és gorombán leszidta magát. Ostoba kölyök vagy, hülye fráter vagy, — mondogatta önmagának, — és e helyett a szerelem nevű betegség helyett inkább kanyarót kellett volna kapnod! Hiszen még ezen se estél keresztül te szerencsétlen furulyás! De ezek a józan rohamok csak rövid ideig tartottak és sietett túlesni rajtuk, mert a lelke fázott tőlük. Jól esett neki visszabújni ábrándjaiba, melyek mint egy puha tollas fészkek melengették didergő lelkét.

De volt még egy dolog, mely nagyban hozzájárult ahhoz, hogy Barna belső világa még jobban fölkapartassék és kuszáltabb legyen: ez Sámson úr szemmel látható eltávolodása volt úri barátaitól. A mit Barna már az első pillanatban jól látott: az bekövetkezett, az öreg úr lassanként teljesen a parasztok kezébe adta magát. Az önfeláldozásig menő szeretetnek az a forró hullámcsapása, mely ezekből az egyszerű lelkekből kiindulva keresztül zúgott Sámson úron, egészen átalakította őt. Se a sakk, se a zene nem érdekelté többé. Inkább ült a parasztoi közt és mesélte nekik a múltak történetét és komor színekkel ecsetelte az eljövendő veszedelmeket. És élvezte azt az áhítatot és csodálatot, mely az átszellemült arczokból és szemekből feléje áradt. Az öreg úr változásának lehetett egy más oka is. Nem lehetetlen, hogy Klárka magaviseletéből, vagy egy-két vigyázatlanul elejtett szavából megsejtette, hogy a fiatalok tulajdonképpen nem a nagy ügyet szolgálják, hanem órá vigyáznak és rajta gyámkodnak, nehogy bajba keverje magát. Ez a parasztok föltétlen és alázatos meghódolása és rajongása mellé állítva, sokszorosan sértette Sámson úr hiúságát és érzékenységét és megérlette benne az elhatározást, hogy maga vesz a kezébe mindent és csak a parasztojaira fog támaszkodni. Mindennek az lett a következménye, hogy a két Uzonyi a kastélyból kimaradt, mert az öreg úr meghívása nélkül nem mehetek oda és Barna meg volt fosztva a kis tündér látásától, a mi pedig ez idő szerint az egyetlen dolog volt, a mi az ifjú tudós életének tartalmát és értékét adott.

Hát Klárka? Hogy állotta a kis tündér ezeket a viharos idöket, melyeket a halhatatlan Istenek nem a gyöngye szívek és a szerelmesek számára teremtettek? Ő, a még feselni is alig kezdő gyönyörűséges rózsabimbó, mely még Seherezáde tündérkertjének a pompáját is csak növelte volna? Órája is szomorú napok következtek, elhagyottnak érezte magát, mert nem volt hozzá szokva ahhoz, hogy mással ossza meg a nagyapa érdeklődését... Nem értette meg azt, a mi körülötte történt... a nagyapó is oly különösen viselte magát, hogy néha félni kezdett tőle... máskor ő volt az, a ki irányította a kastély hangulatát, ha neki jó kedve volt, mindenkinek az arca ragyogott és ilyenkor azt a benyomást tette, hogy ő tulajdonképpen egy kis madár, a ki dalolva röpködi be a fényes termeket... Most pedig fáradtan hurcolta magát egyik teremből a másikba, a zongoráját por lepte be és piczi ajkai soha dalra nem nyíltak. A szívében valami csodálatos érzés ütött tanyát, melyet nem tudott megérteni, annál kevésbbé, mert egyszer fájdalommal töltötte el, máskor meg oly boldogsággal, hogy ujjongani szeretett volna... oh de kívánta, vajha egy hü barátón állna mellette és szeretetével melegítené a didergő

Glatter Gyula: Gombaszögi Frida arcképe.

gyermeklelket... Vagy egy tapasztalt finom érzésű asszony, a ki valahogy próbálná megmagyarázni neki a szerelem édes misztériumait... erre a szerepre persze nagyapó nem volt alkalmas, különösen most, a mikor — a hogy az öreg magát kifejezte, — egy rugást készült adni a világtörténelemnek. A leánykához még közel álló alakok közül ott voltak Sztregovay Tamásné és miss Huberty. De Klárka visszajedt még csak a gondolatától is annak, hogy e két nő bármelyikét is bebecsássa lelkének intimitásaihoz és elárulja nekik belső világának gyötrelmeit. Így tehát nem csoda, hogy a körülötte uralkodó zajos élet ellenére egyre magányosabban érezte magát és ez az érzés fokozott mértékben vett erőt rajta, mikor Barna mindennapi látogatásai elmaradtak. Egész környezetében mégis nagyapa volt az egyetlen, a kinek Klárka rossz hangulata feltűnt és nem egyszer megszólította, hogy miért oly hallgatag és miért oly halovány? Ilyenkor Klárkának nagy erőfeszítésbe került, hogy kitörni készülő sirását visszafojtsa. Istenem, gondolta ilyenkor magában, ha én azt tudnám, hogy mi bajom? A nagyapjának pedig azt felelte, hogy nincs semmi baja, csak rosszul aludt az éjjel. Úgy szerette volna megkérdezni, hogy hát az Uzonyiak miért nem járnak fel mostanában a kastélyba? De nem merte, mert olyan érzése volt, mintha ezzel valami titkot árulna el. Az ártatlan lélek talán nem is sejtette, hogy e kérdés alatt a maga legédesebb titkát rejtegeti...

(Folytatása következik.)

Hiszek egy Istenben,
Hiszek egy hazában,
Hiszek egy isteni örök igazságban,
Hiszek Magyarország feltámadásában.
Amen.

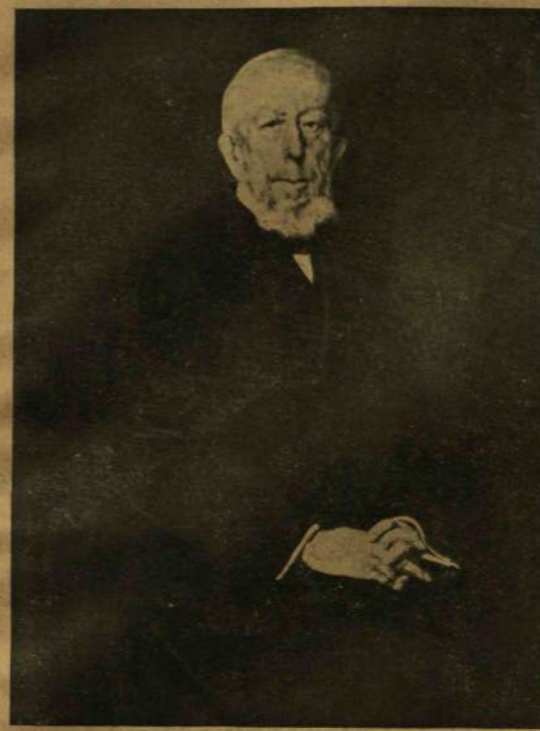

Poll Hugó: Apály.

Merész Gyula: Európa elrablása.

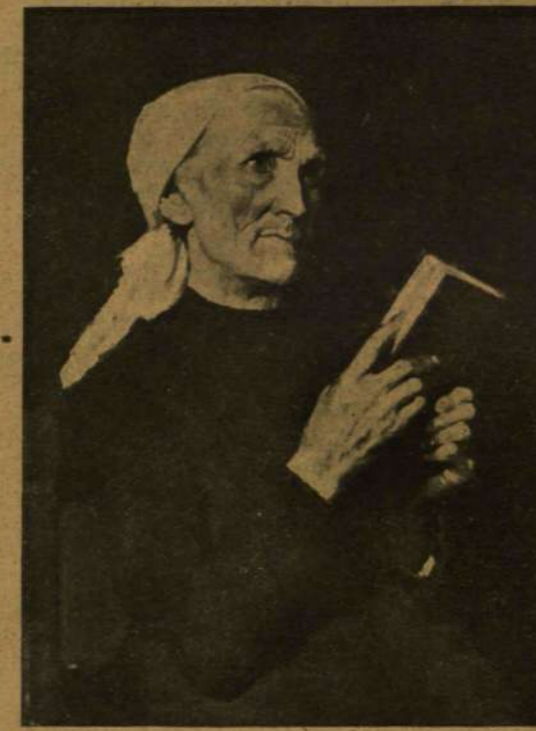
A MÜCSARNOK ŐSZI KIÁLLÍTÁSÁBÓL.

Karlovsky Bertalan: néhai Kléh István arcképe.

Nádler Róbert: Délután a nyaralóban.

Kukán Géza: Áhítat.

OSZI TÁRLAT A MÜCSARNOKBAN.

Mostoha idök köszöntöttek be a magyar képzőművészetre. A nagyvagyon, a mely máig fölöslegéből tartotta fenn képzőművészetünket, más irányban van lekötve. A két év előtti mértékletlen tobzódás elmúlt, learatott mindent. A konjunktúra szülte művészi vállalkozások egymásután zárják be boltjaikat és a megindult túlprodukció vevő nélkül marad a művészet piacán.

A legtöbb művészi alkotáson meglátni azt, hogy létrejöttét a kínálkozó alkalom szülte és nem a művészi ihlet. Ez a mai idök patinája, a mely meglátszik éppúgy a szobrok carrarai márványán, mint a napsugarban fürdő festmények ecsetvonásain. A háború és az utána következő kor a művészetben is pusztított. Ezt a lelki depressziót csak egy teljes ujjáébredés vihára tudja kitisztítani.

Esemény-számba jön, hogy ilyen idökben, a magyar képzőművészek beszámolót tartanak művészi munkásságukról. Nem a lexikonban megörökített ünnepekkel vonultak fel a Műcsarnok tizenkét termében, hanem a fiatalok, a kik azalatt kérnek szót a nagy termek falain, a míg az utókonjunktúrák a divatos mestereket narkotizálják. Én ma a Műcsarnok falain nem megszokott mesteralkotásokat, hanem igérvényeket látok. Erős tehetségek küzdelmes munkáit, melyekben,

minden hibáik daczára, nagy alkotó szellem megnyilatkozásait látom.

A fiatalok között legfiatalabb a 64 éves Karlovsky Bertalan, a ki kiállított művészi munkásságának legjavával azt bizonyítja, hogy még mindig emelkedőjén van művészi tudásának. Különböző idöszakok művészi befolyása hullámszik 39 művén és csodálatos, hogy legutolsó művei azok, melyek művészi nagyságának legkétségteljes bizonyítékai. „Kléh István” arcképe és „Női arcképe” kiérdemelték az örök helyet bármely Múzeum falán. Feltűnő, hogy Karlovsky milyen tüntetően fordul el az emberi szépségtől és a művészi érdekességet a karakterizáló formák ünnepélyes előadásában találja meg. Rajztudásában bámulatos, felfogásában egyszerű, színeiben anatómus. Művein egy hízésgémes őszinteség áramlik szét, a mely művészi tulajdonság csak a régi hollandus mesterek művein fedezhető fel. Mostani művészi sikere halhatatlanná tette nevét művészetünk történetében.

A második terem egyik főfalán egy rendkívüli fejlődő tehetség, Glatter Gyula mutatja be tizenegy művét. Arcképeivel, éppúgy mint tájképeivel, egészséges, klasszikus hitvallását igazolja. Arcképei közül, legértékesebb megoldásban, „Gombaszögi Frida” tűnik ki, a megolvasókra valló tökélyével.

Kukán Géza „Áhítat” című művén szín-

gazdságát és rajztudását látjuk biztos fejlődés útján. Egyszerű kompozíciójával, kesetlenségével legjobb művei közé soroljuk. Gy. Sándor József „Úrnap körmenete” újabb előmenetel a művész rohamos fejlődésében. Egyöntetű színharmonióban érett művészi megfigyelése jut érvényre.

Nádler Róbert „Délután a nyaralóban” műve egy új irányt jelez az érdekes művész pályafutásán. Könnyedséggel, igazsággal befejezett műve megérdemelte a „kitüntetett elismerést.”

Poll Hugó a pastelfestés mestere, egy meseterileg rajzolt és színeiben finoman átértett „Apály” című művével gazdagította művészi sikereit. Az igaz természet áll előttünk keresetlen valóságában, melyben egy tisztult, érett művészi lélek felfogásai jutnak diadalra.

Komáromi Kac Endre „Női arcképe” méltán foglal helyet a tárlat legjobbjai között keresetlen beállításával és mesterére valló meleg színeivel.

A nagyméretű akt-kompozíciók között kiemelkedik Merész Gyula „Európa elrablása”, a melyen e kiváló tehetségű művész újabb babérokat szerzett sokoldalú művészetének. Reális igazság érvényesül úgy színeiben, mint kompozíciójában, rajzában. Kitűnő ajánló levél rövid pályafutásán és legbitatobbb igéret a jövőre nézve.

P. G.

Komáromi Kac Endre: Női arckép.

Gy. Sándor József: Úrnap körmenet.

Karlovsky Bertalan: Női arckép.

A MÜCSARNOK ŐSZI KIÁLLÍTÁSÁBÓL.

A SZOBOR.

Elbeszélés. — Irta Szegei István.

Kelemen Árpád ifjúkorában szívesen kereste fel a bohémek tanyáit, a melyek akkortájt igen elszaporodtak Pesten. A képzőművészet, a színművészet és az irodalom zöldség reményei különböző kávéházakban, kocsmákban és kávéházakban várták az érvényesülés nyarának érlelő hevét. Kelemen Árpád valamilyen nyibe bejáratos volt és az exkluzív asztaloknál az ifjuság kérelhetlen szigorával tudta magát elfogadhatóvá tenni.

Hogy Kelemen Árpád a szabad művészeknek melyik ágával állott közelebbi kapcsolatban, egyike maradt ama problémáknak, a melyek megoldhatatlanságukkal izgatták a művészcsemeték vadul csapongó fantáziáját. A festők képzeletében színészként lebegett hősünk, a szobrászok az ihlet lázámaiban a holnap nagy költőjét sejtették benne, az irodalmárok Kelemen lobogó szeméiből minden kétséget kizáróan muzsikust látva következtettek. Így hajózott Kelemen a sejtelmesség ködébe burkoltan a művészeteknek egyik Jóménnyokától a másikig a gondtalan ifjuság forgószelétől hajtva.

De, bár Kelemen asztaltársai szemében mindvégig művész maradt, e történet olvasói előtt idejekorán le kell szakatnom ama szívárványszín fátylakat, a melyek az érdemtelten Kelemen figuráját a művészet dicsőségében csillogtatták. Nem, szó sincs róla, Kelemen nem volt művész, sőt magánhivatalknok volt, egyelőre saldokontista, abban az időben. E tény művésziellen ridegségét társadalmi szempontból lényegesen enyhíti az a körülmény, hogy Kelemen eme prózai foglalkozását tulajdon és gyermektelen nagybátyja vállalatánál űzte, a mely vállalat az összes elenyésző passzívakkal úgy, mint valamennyi horribilis aktívával együtt Kelemen úrra néztek.

Kelemen úr fentemlített lobogó szeméi nem nagyon barátságosan viszonyozták a sok millió enyhe kacintását. Kelemen Árpád, bohém tanyákban a titokzatosság homályába burkolt művésztanoncz, a valárd életben saldokontista, őszinte és forró művészvágyakat melengetett ifjú szívében. Másrészt azonban a fenyegető milliók, a melyek rázúdulni készültek, a gyűlölt arany, a melynek hideg csillogása felitta a művész-álmok káprázató fényét, Kelemenünket már a húszéveses koraiban, egy végleges, egész életre szóló megalkuvásra görnyesztette. Minthogy lelkivilágát a saldokonto végeérhetlen számsorai töltötték be, valamint egy állandó és leküzdhetlen készülődés az ellenszenves milliók majdani viselése, legalább külső életét alakította a művészek szokása szerint. Az irodai órák végeztével lobogó nyakkendőt kötött és lengő karokkal, a nagyszerűség hatását vadászva, kalimpált ama cigánytanyák egyiké felé.

Jóbarátságba csak egy fiatal szobrászsal került. Ez az ifjú szobrász nem volt ötletek híján való és egyizben megmintázta Kelemen, a mint egy kávéházi székben ülve egy ezüstkoronás kölcsönt nyújt át valakinek. Kelemen bármennyire is titkolta bohém barátai előtt szegénylivalón pénzes mivoltát, mégis feltűnően gyakran kerülhetett abba a helyzetbe, hogy ezeket a baráti kölcsönöket gyakorolhassa. Kelemen úr gondosan becsomagolva vitte haza az agyagmintát és bőséges zsebpénzéhez mérten is nagy anyagi áldozatokkal kiöntette. Attól kezdve íróasztalán állott a szobor, Kelemen úr szavaival, mint jobbik énjének megörökített képme.

A művészetek Jóménnyok-fokainak az a különös tulajdonságuk, hogy időmultával bizonyos geográfiai eltolódást mutatnak. Kelemen Árpád gondosan kiczirkalmazott hajójáratában egyre gyakrabban állott be bántó zavar. A hangos asztalok elcsöndesedtek, a kedves kölcsönkérők elmaradtak, írók, festők, színészek váltak a bohémekből és Kelemen Árpád, a saldokontista, lobogó nyakkendőjével és kétségbeesetten vereső karjaival mint iránytűt vesztett hajó zajlott az ismeretlen vizeken.

A szobor pedig, az íróasztalon, fanyar mosollyal dugta zsebre a kölcsönnyújtott koronát. Kelemen Árpád, a saldokontista, nem sokáig

A KIRÁLYI PÁR RAKOVSKY ISTVÁNNAL GYÖRBN.

A KIRÁLY SZEMLÉT TART A CSAPATOK FELETT.

A TISZTEK KÖZT GYÖRBN.

A KIRÁLY-PUCSCS NAPJAIBÓL.

BIA-TORBÁGYON.

A KIRÁLY VONATA EGYIK ÁLLOMÁSON. ELŐTTE ÁLL GRÓF ANDRÁSSY GYULA ÉS OSTENBURG ÖRNAGY.

A BIATORBÁGYI TÁBORI MISÉN.

A KIRÁLY-PUCSCS NAPJAIBÓL.

bírta a céltalan kóborlást. Előfordult az is, hogy az új pinczér a régi tanyák egyikében ferde szemmel nézett rá a lobogó nyakkendő miatt. Kelemen épp elég időt töltött a szeszibilis művészek társaságában, hogy érteke az ilyen árnyalatok iránt kifinomodjék. Ismerete már ezt a nézést, ugyanaz a pillantás volt ez, a mely azelőtt a lokálban a rendes csokornyakkendőket sujtotta a szigorú kasztrendszert elveit valló pinczéri szemből. Ridegen szólva: a lobogó nyakkendő és annak célja-vesztett tartozéka: Kelemen úr, az utolsó bohém, lehetetlenné vált a régi helyeken.

Utóljára akkor este sírt életében Kelemen úr, beleértve azt a később bekövetkezett alkalmat is, a mikor az örökös nagybácsi temetésén hiába várt tőle néhány könnyet az örökségből kitért távolabbi rokonság. Lesavarta nyakáról a szebb napokat látott lavalliert és komolyan foglalkozott azzal a gondolattal, hogy berámáztatva szobája falán helyezteti el. Később mégis mást gondolt és a lomtárba dobta ifjúkorának e pompás díszét.

A szobor nyakán pedig a bronz nyakkendő véstelen repkedett és az üresen maradt kinyújtott kéz öklöbe szorulva fenyegette meg Kelemen urat.

Kelemen Árpád érdeklődése, jobb híján, az üzlet felé fordult. Azok, a kik akkor még főnökei voltak, de bármely pillanatban alkalmazottai lehettek, ragyogó szemmel állapították meg ezt az örvendés változást. Kelemen úr pozíciója rohamosan emelkedett a saldokonto, a könyvelés, a levelezés és a titkárság létrafokain és eljött az idő, a mikor elaggó nagybátyja oldalán foglalt helyet a kis főnöki irodában.

Egy este megtörtént, hogy valami fontosabb üzleti ügy iratesomóját magával hozta a szobájába. Az iratokat maga elé helyezte az íróasztalra és töprengve szántott czeruzájával a hosszú számsorokban. A szobor, az iratesomó tulsó oldaláról, végtelen megvetéssel tekintett az ellenszenves munkára és véleményét emfátiikus, illetlen módon fejezte ki.

Az agg nagybácsi végre is meghalt és Kelemen korlátlan ura lett az egyre szaporodó millióknak. Az este íróasztalán óriási vagyont számított Kelemen. A szobor nem tudta elviselni ezt a rettenő látványt és bronz tagjainak recsegő megfeszítésével hátat fordított Kelemen úrnak.

Meg kell említeni, hogy Kelemen, a mikor a régi bohém tanyákról kikopott, egy kis színésznőnél keresett és talált vigasztalódást. A szobor számára ez az egyetlen körülmény tette elviselhetővé az életet. Azt látni kellett, mit művelt a szobor, a mikor Kelemen a gyöngéd látogatásokra készült. Ilyenkor a bronz is lesimította ruhája redőit, megigazgatta a roppant nyakkendő szeszélyes fodrait és a mikor Kelemen kilépett az ajtón, majd hogy utána nem szaladt a lépcsőn. A míg Kelemen odajárt, folyton sóhajtozott, kezét a szívéhez emelte, majd a zsebébe nyult és a visszadugott koronát nyujtogatta, mindenáron oda akarta valakinek adni azt a pénzt. A hogy Kelemen visszatért, a szobor kitérte felé a karjait és a bronz sóhajlás meglengette a függönyöket.

Am az sem tartott sokáig. A nagybácsi meghalt és Kelemen úr, immár nem saldokontista többé, hanem milliomos, ama kényeszerűség előtt állott, hogy meg kellett házasodnia. A sok pénz még sokkal többre sóvárog és Kelemen úr egyik legnagyobb ipari vállalat hajadon leányával jegyezte el magát. Költői fordulatokban gazdag búcsúlevelet írt a színésznőnek az íróasztalán, pont a szobor szemellettára. Meredt szemekkel olvasta a szobor a levelet, a melyet Kelemen úr néhány pillanatra az asztalon hagyott. Aztán hirtelen mozdulattal, lehajolt a szobor, felkapta a papírvágókést és markolatig a melébe döfte.

Kelemen úr a tükrös szekrény előtt haladt el akkor és különös szúrás érzett a szíve táján. A tükröbe nézett, a lány fekete hajában ezüstös sávot fedezett fel.

— Ejnye, — szölt Kelemen Árpád és közelebb lépett a tükrőhöz. — Ugy látszik, öregszem.

És savanyuság öntötte el a száját.

CILLEI ULRIK KOPONYÁJA ELŐLRŐL NÉZVE.

Satojka József eredeti fényképe.

CILLEI ULRIK KOPONYÁJA OLDALT NÉZVE.

CILLEI ULRIK KOPONYÁJA.

„Mit ért határtalan gögöd, nagyravágyásod? Mit értek ármányaid, cselszövéseid!” Így apostrofálhatta volna Hamlet ezt a koponyát, ha a sírásó lábai elé dobta volna. Mert határtalanul gögös, nagyravágyó, ármányos, cselszövő volt az istenadta életében. Hogy ki volt? elárulja a koponyára ragasztott cédula, a melyen a fölírás olvasható:

ULTIMUS EX ILLUSTRIS FAMILIA
DE CILLEI,
ULDERICUS CO(ME)S DE CILLEI, OCCIS(US) P(E)R
LAD(ISLAUM) HUNYADI, BELGRADII 26. MARTII 1456.
Vagysis:
AZ UTOLSÓ A CILLEIEK HÍRES CSALÁDJÁBÓL,
CILLEI ULRIK GRÓF, MEGÖLETTET HUNYADI LÁSZLÓTÓL,
BELGRÁDBAN, 1456. MÁRCZIUS 26-ÁN.

Mikor Cillei Ulrikot Hunyadi László és barátai 1456 november 9-én — nem márczius 26-án, mint a fölirat mondja — megölték (vajjon haragjának hirtelen föllobbanásában támadt-e az ifjú Hunyadi a grófra, vagy előre eltökélt szándékkal-e, hogy családjának legnagyobb ellenségét örökre ártalmatlanná tegye? máig sincs eldöntve), Szilágyi Mihály, Hunyadi László nagybátyja, ki a véres jelenetnek kétségtelenül főmozgatója volt, levágta a földön elterült grófnak a fejét, a melyet aztán zsákba téve Brankovics György despotához, Cillei Ulrik apósához küldtek, gúnyos válaszként Cilleinek Brankovicshoz intézett, de elfogott ama cinikus levelére, a melyben „két labdá”-nak (a Hunyadi-fiók fejének) megküldését helyezi neki kilátásba, a minőkkel még nem játszott. Azonban a jobb belátásúak, mérsékeltbbek tanácsára futárt menesztettek a küldöncz után, a véres fejét visszahozatták s a holttesthez illesztették.

Ot napig vérében hagyták feküdni Cilleit, „mint valami állati dögöt,” a hogy V. László király 1457 márczius 27-én kiállított oklevelében mondja, azután a király parancsára szekérre rakták és a stájerországi Cilli-be szállították, hol a Cillei grófok ősi kriptájában, a minoriták templomában örök nyugalomra helyezték.

Ott nyugodott Cillei Ulrik ősei mellett háromszáz évnél tovább, egész 1817-ig, mikor a leégett templom újjáépítése alkalmával a kriptát betemették, az ottlevő csontokat széthányták, csupán a koponyákat vették ki s a föltár mögött lévő fülkében, üveg és zár alatt elhelyezték. A fülke fölött ez a felirat olvasható:

„Cellejensium Comitum ac Principum armis olim potentium, omnibus fortunis abundantium paucae reliquiae hic acquiescunt, Ludovicus imperator anno 1341 Fredericum Liberum a Sanegg primum Cellejensem Comitum creavit, cuius stirpis anno 1456 interfecto Ulrico Comite interit.”

(„Az egykor hatalmas, minden földi javakban bővelkedő Cillei grófok és fejedelmek csekély maradványai itt nyugszanak. Lajos császár a nemes Sanegg Frigyes 1341-ben elsőül emelte a Cillei

gróf rangjára, a kinek családja az 1456-ban megölt Ulrik gróffal kihalt.”)

Ott (az u. n. *Mária*- vagy *német*-templomban) láthatók ma is az egykor oly hatalmas, császárokkal, királyokkal összehasondított nemzetség tagjainak koponyái (összesen tizennyolcz), két sorban elhelyezve. A legutolsó, mint a család utolsó sarjé, a Cillei Ulrik koponyája. Hogy csakugyan az övé, nemcsak a homlokára illesztett felirat bizonyítja, a melyet kétségtelenül a kriptabontás idején ragasztottak rá,* de bizonyítja a koponyán látható nagy zúzott seb is, a mely tompa fegyvertől, talán buzogánytól eredhetett. (Lásd az oldalnézet közepe táján, balról szembetűnő nagy fekete, belül fehéres foltot.) Ugyanis az egykorú tudósítások szerint Cillei Ulrik fején és lábán sebesült meg, és bizonyára a fején ütött seb volt a halálós. 1918 nyarán a piavei véres csata után egy fiatal tüzértiszt-barátom ezredével retabliozás végett Cillibe rendeltetvén, kérésre az érdekes koponyát készségesen lefényképezte s a képet, a melyet ezennel bemutatok, nekem megküldötte. Fogadja e helyütt is szíves köszönetemet.

Dr. Baróti Lajos.

* A nevek magyaros alakjából következtethető, hogy magyar ember írta.

ÉLET.

Hallgassatok rám, emberek!
Egy dalt mondok titeknek.
... Az óra int, kattog, bereg,
A perc siet, — jaj! elpereg: —
... Ez, ez a dal tiétek.

Hol kezdjem? ... Jaj! ugy összefoly
Az álom, a valóság. —
... Egy kis szobában, valahol.
Fény ömlik tejszin mécs alól. —
... Gyermekkor, úde rózsák!

... Aztán sok év, sok fürgé év,
Iskola nyüge, terhe,
Sok jó barát, (ma pusztá név!)
Sok balzság, sok ifju hév
Kis údve, kis keserve. —

... De ünnep jó. Fény, csillogás,
Új élet minden óra.
Szerelem, könny, csók, halk fohász ...
— Aranypor hull. — Csak be ne láss! —
Pondró rág a dióba.

Beléharasz. Jaj! — bűnhődés,
Csalódás, szitok, átok!
De alkuszol. Vágyad kevés:
Kis ház, nő, béke, jó evés,
Pár piczi kar, mely átfog.

Még áldhatod a sors kegyét,
Ha így térsz nyugovóra:
Kedvesid arca néz feléd,
Száll, száll a nap, a láz, a lét;
Búcsúra kong az óra. —

Baresai-Fehér Géza.

A SZERELEM ÉS LEWISHAM ÚR.

Regény. (Folytatás.)

Írta H. G. Wells. — Fordította Tonelli Sándor.

Lewisham figyelmét egy pillanatra egy keresztutcának a forgalma foglalta le. A tulsó oldalon az éles ellentét indította töprengésre, mely viszonyuk megváltozásában jelentkezett. Még egy utolsó kísérletet tett, hogy Ethelt vádolja meg és hogy maga előtt igazolja, hogy a változásért csak őt lehet hibáztatni. Ethel kezdett civódni vele, Ethel civódott tudatosan, mert féltékeny volt. Féltékeny volt Heydinger Alicera, mert ostoba volt. Ezúttal azonban ezek a vádak úgy szerte-foszottak, mint a szélből hajszolt füst. De a holdfényben hazatérő két kis alaknak a képe nem foszlott szét. A Kensington High Street összeszűkülésénél teljesen letett a vádaskodásról. A kensingtoni városház épülete előtt még tovább jutott egy lépéssel. Mindezek szerint nem lehetséges-e, hogy inkább ő volna az, a kit elsősorban hibáztatni kell?

Nyomban az az érzése támadt, mintha ennek tudatában lett volna az egész idő alatt.

Mikor már megtette ezt a lépést, a többi önmagától jött. Nem is tett száz lépést és belső küzdelme végetért s teljes mértékben elmerült a megbánás örvényében. Mindazok a drámai és erősakos dolgok, mindazok az elevenen durva dolgok, a melyeket száján kijött, már nem élettelen sírfeliratok, hanem vádlóan lángoló betűk formájában jelentkeztek. Megkísérelte elképzelni, hogy nem mondta ezeket és emlékezete csalfa játékot üzött vele, megkísérelte meggyőzni magát, hogy esetleg mondott ugyan valami hasonlót, de sokkal kevésbé sértő formában. Ugyanilyen hiábavaló erőlködés kísérlette meg a saját sebeinek a lekicsinylését. Az egész próbálkozás csak arra volt jó, hogy egész nagyságában felismerje, hogy hova zuhant.

Újra felidézett mindent és mindent meglátott. Újra látta Ethelt fehéren a napfényes fasorban, látta Ethelt fehéren a holdfényben, mielőtt elváltak volna egymástól a Frobisherék háza előtt, látta Ethelt a mint kijött Lagune lakásából és üdvözölte őt esti sétájuk előtt, látta Ethelt közvetlenül esküvőjük után, a mint kilépett az ajtón annak a ragyogásnak a fényében, a melylyel ő vette őt körül. Azután megjelent előtte Ethel felhevülten, zilált hajjal, könnyből ázott arccal, a homályos barátságátalan kis szobában. Mindez annak a kintornának a hangjától... Onnan egészen idáig! Hogy volt lehetséges, hogy azt a ragyogó hajnalit ilyen barátságatlan nap követte? Mi ment végre tulajdonképpen? Ő és Ethel ugyanaz a két személy voltak, a kik oly ragyogva jelentek meg felújult emlékezetében: ő és Ethel voltak, kik oly elkeseredetten éltek át a nyomorúságnak utolsó néhány hetét.

Keserű hangulata sóhajtásban jutott kifejezésre. Ethelben ezúttal inkább csak saját sorsának osztályosát látta közös szerencsétlenségükben...

— Mennyire eltévesztettük a dolgunkat! — volt az új motívuma. — Mennyire eltévesztettük!

Megértette most, hogy mi a szerelem, megértette, hogy régebbi és parancsolóbb valami az észszerűségnél. Megértette most, hogy szereti Ethelt s úgy érezte, hogy az iménti haragja, ellenségeskedése is elítélése valami külső behatás alatt lett rosszá a lelkében. Szinte hitetlenül gondolta végig a gyengédségnek hosszú eltűnézését, mely az első együtt töltött gyönyörűségeket követte, a szeretet csökkenését, az első ingerlékenység jelentkezését és az estéket, melyeket eszeveszett munkában töltött, elenállva, hogy tudomást vegyen Ethel jelenlétéről. „Nem lehet mindig szerelmeskedni,” — mondotta ő és széthúzódtak egymástól. Utána számtalan apróság, melyekben nem volt túrlemes és nem volt méltányos. Megsebezte Ethelt nyersségével, barátságatlan kritikájával és mindennekfelett ostoba titkolózásával Heydinger Alice levelei körül. De miért is

rejtette el azokat a leveleket előle? mintha bizony lett volna valami titkolni való bennük! Mi volt bennük titkolni való? Vajjon miféle ellentét származhatott volna belőlük? De ezek az apróságok szerelmüket a valamikor értékesnek tekintett tárgyhöz tették hasonlatossá, mely a durva kézben összehorzosódott, letöredezett és beszennyeződött és a teljes pusztulásnak nézett elébe. Ethelnek a magartatása vele szemben megváltozott, örvény tántogott közöttük, melyet talán sohasem sikerül már neki áthidalni.

— Nem, ennek nem szabad megtörténni! — mondotta. — Ennek nem szabad megtörténni!

De hogy térjen vissza a régi viszonyra? hogyan felejtse el mindazt, a mit mondott és mindazt, a mit cselekedett?

Van-e még visszatérés számukra?

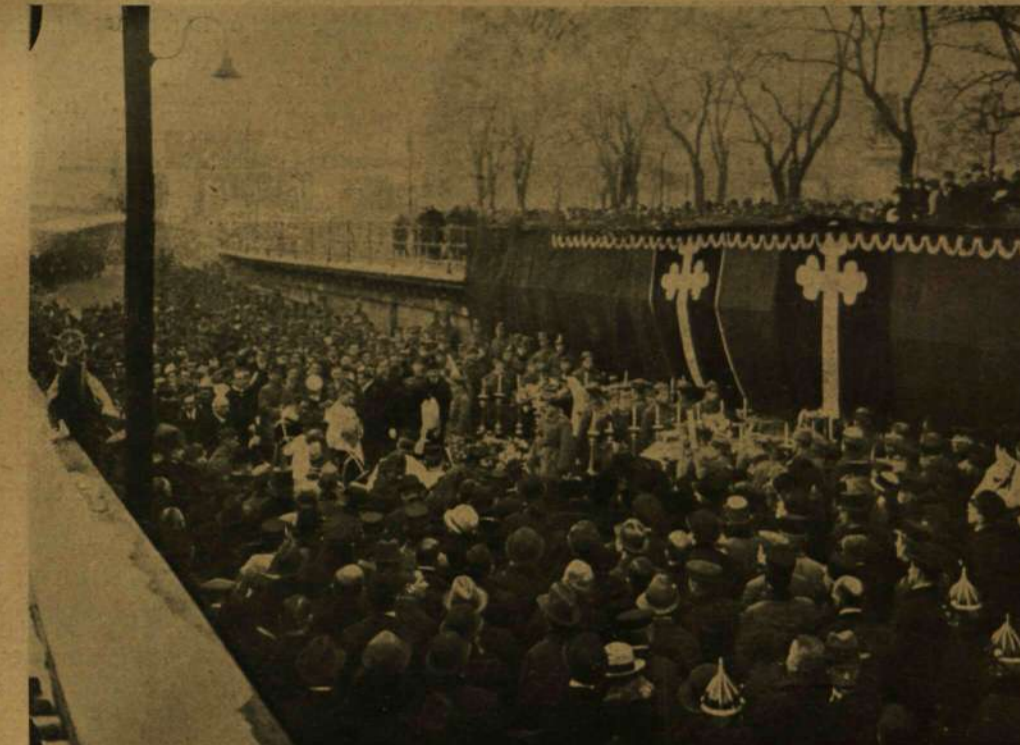
Egy pillanatra egy új lehetőséggel került szembe. Feltéve, hogy nincs számukra visszatérés!... Feltéve, hogy megtörtént a végzetes lépés!... Feltéve, hogy mikor becsapta maga után az ajtót, az bezárult és bezárult előtte örökre!

— Meg kell lenni! — mondta magában Lewisham. — Meg kell lenni.

Világosan átérezte, hogy ez nem olyan ügy, a melyet érvelésszerű védőbeszédekkel el lehetne intézni. Előlről kell neki kezdeni, vissza kell térni az érzelmez, el kell tisztítani magától a mindennapiságnak rájuk nehezded bajait és szűkölködéseit, elpusztították életüknek melegt és színet. De hogyan? Hogyan?

Újból szerelemmel kell közelíteni Ethelhez. De hogyan kezdje... hogyan mutassa neki a változást? Áldatlan egyezkedések és kibékülések már azelőtt is történtek közöttük. De ez más eset volt. Igyekezett kitalálni valamit, a mit mondhat Ethelnek, valami bevezetést, a mivel hozzá fordulhat. De minden, a mit kigondolt, hideg és kemény volt, vagy szárnalmas és hozzájuk nem méltó, vagy pedig színészi és ostoba. Feltéve, hogy az ajtót zárva találja...! Ha már minden elkészült! Minden irányban nyers dolgok sebző emlékébe ütközött. Megvillant előtte, hogy mennyire meg kellett változni neki Ethel szemében és türethetlenné érezte a helyzetét. Egyszermind azonban megbizonyosodott benne, hogy egész szívvel szereti Ethelt.

Egyszerre egy virágos bolt kirakata volt előtte, közepén egy pompázó rózsacsokor. Tekintetét megragadták a rózsák, mielőtt még a gondolatát megragadták volna. Nézte a rózsákat, a fehér, szűziesen fehér rózsákat, a sárga, halvány és sötétvörös rózsákat, a hús és gyöngy színének gazdag árnyalatait, az illatozó színek és a látható illatok tömegét s középtűt egy mély vörös színt. Olyan volt, mintha ez lett volna érzésének az igazi színe. Visszaforult a kirakathoz és belebámult. Nagyon szép volt, kétségtelenül,

ÜNNEPÉLYES BESZENTELÉS AZ EÖTVÖS-TÉRI RAKODÓPARTON.

be mi volt igazában, a mi őt úgy vonzotta? Azután úgy jött rá, mintha magától értetődne, hogy mi a teendője. Ezt akarta. Ez volt az érv, a melynek hatni kellett, annál is inkább, mert ez elűzte volna azt az érzést, hogy valamelyikük az önmegtartóztatás kellemetlen érdemét követeli magának, a mi az állandó feszültség egyik oka volt közöttük. A rózsákat Ethel teljesen váratlanul kapja meg s bizonyára új szerelemre lobban tőlük.

Ő csak azután, a rózsák után tér majd haza...

A komor aggodalom egyszerre elpárolgott a lelkéből, megint gazdag színekben látta pompázni a világot. Ragyogóan és tisztán látta a jelenetet, melyre vágyott, látta, hogy Ethel megint nem kesereg és könnyezik, hanem boldog, mint valamikor, mikor mindig boldognak látszott.

Valami gyengédtelen intő hang szólt meg benne, de nyomban elhallgatott. Tudta, hogy egy soverign van a zsebében. Belépett a virágos boltba.

Egy fekete ruhába öltözött tekintélyes fiatal hölgyvel találta magát szemben, de erre az ültre semmiféle formulája nem volt készenlétben. Sohasem vett még azelőtt rózsát. Ihletet keresve tekintett körül. A rózsákra mutatott.

— Ezeket a rózsákat szeretném, — mondotta...

A felváltott soverignből néhány apró ezüst pénzdarab maradt a kezében. Meghagyta, hogy a rózsákat, rendesen becsomagolva, Ethelnek küldjék el; külön kifejezett utasítására a virágok hat óráig voltak elszállítandók.

— Hat óráig, — ismételte Lewisham nagyon komolyan.

— Tudjuk, — mondta a fekete ruhás fiatal hölgy olyformán, mintha nem tudott volna egy mosolyt elfojtani. — Mi már hozzá vagyunk szokva a virágok küldéséhez.

XXVIII.

A rózsák megérkezése.

A rózsák czélt tévesztettek! Mikor Lewisham hazaérkezett Vigourstól, már majdnem hét óra volt. Dobogó szívvel lépett be a házába. Azt várta, hogy Ethel lelkendezve találja, a mint a rózsáknak örül. De Ethel arca halvány volt és fáradt. Lewisham annyira meglepődött, hogy ajkán elhalt az üdvözlés. Csalódott! Bement a nappali szobába, de nem látta a rózsákat. Ethel utána jött be és háttal fordulva feléje, ki-nézett az ablakon. A várakozás nagyon kínos volt...

Meg kellett kérdeznie, noha biztos volt a válaszban:

— Nem érkezett semmi?

Magyar kir. folyamörök kihozták a partra a hajottakat.

A hősi halottakat szállító 'Szegecs' őrnaszád kikötése az Eötvös-téren.

(Az őrnaszádot Wulff Olaf a dunai flotilla parancsnoka és Domony Móricz a MFTR. vezérigazgatója fogadják.)

CSICSERY ISTVÁN ÉS MÁHR OTTÓ SORHAJÓHADNAGYOK TEMETÉSE. (AZ 1919 JUNIUS 24-IKI ELLENFORRADALOM ALKALMÁVAL HŐSI HALÁLT HALTAK ÉS IDEIGLENESEN BAJÁN TEMETÉK EL ŐKET.)

Nemes ércből készített bulla, a drágakő helyén egy parányi rög az elszakított országreszek földjéből.

Ethel ránézett:

— Mire gondolsz, hogy érkezett volna?
— Semmi.

Ethel megint kitékintett az ablakon.

— Nem, — mondta lassan, — semmi sem érkezett.

Lewisham szeretett volna valamit kigondolni, a mit mondhatna, hogy áthidalja a közöttük levő irt, de képtelen volt valamit kiszelni. Várni kellett, míg a rózsák megérkeznek. Könyveit szedte elő és velük töltött majdnem egy órát a vacsoraidőig. A vacsora szertartásosan hideg ügy volt, túlvári variáris megjegyzésekkel fűszerezve. Elképedten lened és kétségbeesés sötétítették el Lewisham lelkét. Haragudni kezdett mindenre, még Ethelre is. Érezte, hogy Ethel azt hiszi, hogy ő még haragszik s ezért haragudott. Megint előszedte a könyveit, Ethel pedig segített Gadowné cselédjének az elrakogatásban, mikor zörgetést hallottak a külső ajtón.

— Végre itt van, — mondta magában Lewisham megkönnyebbülve és azon töprengött, hogy elvonuljon-e, vagy tanuja legyen a rózsák átvételének. Bántó volt a cseléd jelenléte. De egyszerre Chaffery hangját hallotta. Halk „átkozott!” röppent el az ajkáról.

Az egyedüli, a mit tehetett volna most, ha a rózsák megérkeznek, az volt, hogy kisorsra az előcsarnokba, ott átveszi őket és beviszi a hálószobába, az utóbbi és az előcsarnok közötti ajtón. Nem látszott ajánlatosnak, hogy Chaffery tanuja legyen egy értelmes jelenetnek. Esetleg valami gúnyolódó fullánkot ereszthet meg, ami örökre megragad az emlékeztetőben.

Lewisham megpróbálta éreztetni, hogy a látogatás nincsen kedvére. De Chaffery nagyon jó hangulatban volt és egész tucsat hideg üdvözlés ellenére is fel tudott volna melegedni. A nélkül, hogy megkínálták volna, helyet foglalt azon a széken, melyet szeretett.

Chaffery és Chafferyné előtt Lewishamék minden nézeteltérést, amely közöttük felmerült, hamis szívélyességgel szoktak eltakarni s így Chaffery, észre sem véve a válságos helyzetet, hamarosan szabadon csevegett. Két szívart vett elő.

— Parancsolja az egyiket? — kérdezte. — Nem? Micsoda szigorú elvek! Társaságban kellemesebb a dohányzás. Nos, szívjön ön is velem. Ma este nagyszerű hangulatban vagyok.

Gondosan levágta szivarjának a végét, szertartásosan meggyújtotta, megvárta, míg a gyújtónak a fája elég s teljes egy percig hallgatott, hatalmas füstfodrokat fújva maga elé. Azután megint beszélni kezdett s szavait változatos és gazdag hanglejtéssel színezte.

— A mi engemet illet, — mondotta, — én csak szórakoztam a szélhámosással.

Mikor Lewisham nem felelt, kis szünet után folytatta:

— Háromféle ember van a világon, kedves barátom, háromféle és nem több, asszony pedig csak egyféle. Vannak boldog emberek, gazemberek és bolondok. A hírideket nem számítom. A gazemberek és bolondok az én szememben nagyon közel állanak egymáshoz.

Ujból szünetet tartott.

— Lehet, — mondta Lewisham közömbösen és a kandalló mellől haragvó tekintetű Chafferyre.

Chaffery ránézett.

— Én bölcseséget szoktam hirdetni. Ma este egészen különleges bölcseséget hirdetek. A legrégebb és legnemesebb természetemet ütöm csapra, mert — mint meglátja, — a mai egészen különleges alkalom. Ön pedig olyan szórakozott!

Lewisham feltekintett.

— Születésnap talán? — kérdezte.

— Majd meglátja... Az előbb arany-igazságokat mondtam a gazemberekről és bolondokról. Mindig meg voltam győződve róla, hogy a becsület feltétlenül szükséges, ha az ember azt akarja, hogy boldog legyen... Meglepi talán?

— Mindenesetre nehezen egyeztethető össze...

— Nem. Tudom. Mindent megmagyarázok. Da előbb engedje, hogy a boldogságról beszéljek. Tekintse úgy, mintha a halálos ágyon fekédnék és ez volna az utolsó ajánlómon... Legfontosabb a lelki integritás. Az ember vizsgáljon meg mindent és tartsa magát ahhoz, a mit becsületesnek ítél. Ne engedje, hogy a világ illúziókkal és meglepetésekkel áltassa. A természet tele van kegyetlen katasztrófákkal. Az ember fizikailag elkorcsosult majom, minden vágyát, minden ösztönét fékezni kell. Az üdvösség nem a dolgok természetében, hanem, a mennyiben üdvösségről egyáltalán szó lehet, az csak az ember természetében rejlik. Nézzzen a szemükbe ezeknek a kegyetlen állításoknak... Remélem, hogy ide figyel?

— Folytassa, — mondta Lewisham, vitaegyleti érdeklődéssel a szóban forgó tétel iránt, megfélekedve egy pillanatra rózsákról.

— A gyerekkornak osztályrésze a nevelés és tanulás, az ifjúságé a becsvágy, az első férfikoré a szerelem... nem a vak szenvedély.

Chaffery nagyon ünnepélyes és meggyőző volt és sovány ujjával szinte aláhúzta ezt a pontot.

— Azután házasság, fiatalon és tisztességesen, utána gyermekek és kitartó, becsületes munka érettük és az államért, melyben élnek, önfeláldozó élet, naplementekor pedig jóleső elismerés, — ez a boldog élet. Nyugodt lehet, hogy ez a boldog élet, az az élet, melyet a természetes kiválasztás osztályrésztül juttatott az embereknek, mióta az élet megkezdődött. Az ember így haladhat boldogan a bölcsőtől a sírig, legalább is tűrhető boldogsággal.

Hogy pedig ezt megtehesse, ahhoz három dolog szükséges, egészséges test, egészséges lélek és egészséges akarat... Egészséges akarat.

Az ismétlés után Chaffery megint szünetet tartott.

— Másfajta boldogság nincsen... Ha az emberek mindnyájan bölcsék volnának, kesresnék ezt az életet... Hírnév! gazdagság! művészet!... A vörösbőrű indiánok a holdkórosokat tisztelik, mi pedig ott tartunk még, hogy a holdkórosságnak enyhébb fajtáját tiszteljük. Én pedig azt mondom, hogy mindazok, a kik nem azt a boldog életet keresik, gazemberek és bolondok... A testileg nyomorék szegény ördögöket bizonyos tekintetben testileg bolondnak tartom.

— Igen, — mérlegelte Lewisham, — valószínűleg úgy van.

— A bolond nem tudja megtalálni a boldogságot, mert nincs elég esze hozzá, rosszul számít, csetlik-botlik, valami álszenteskedés, vagy üres beszéd magával ragadja őt; a fenyegetés megijeszti, a hiúság elámtítja és vak-ságában tévútra lép. De a gazember, a ki nem bolond, eltéveszti az utat, noha világosan lát. Sok gazember bolond is egyúttal, a legtöbb az, de nem valamennyi. Magáról például tudom, hogy gazember vagyok, de nem bolond. Az én gaszágonnak a lényege az, hogy hiányzik bennem az akarat, az arra való képesség, hogy a nagyobb boldogságot keressem. Az ilyen gazember visszariad a kitartástól. Az út egyenes, a kapu pedig szűk; a gazember nem képes rajta haladni, a bolond pedig nem tudja megtalálni.

Lewisham nem tudta végig figyelemmel kísérni, a mit Chaffery mondott, mert kívülről zaj hallatszott. Felkelt, de Ethel megelőzte. A mennyire csak tudta, megfékezte az izgatottságát és valósággal megkönyebbült, mikor hallotta, hogy a külső ajtó bezáródik, Ethel pedig a folyosóra nyíló ajtón megy be a hálószobába. Ujból Chaffery felé fordult.

— Feltűnt-e már önnek, — kérdezte Chaffery, látszólag minden különös ok nélkül, — hogy az intellektuális meggyőződés egyáltalán nem mozgató erő?

— Hogyan? — kérdezte Lewisham. — Az intellektuális meggyőződés nem mozgató erő?... Valószínű...

— Ez az én esetem, — mondta Chaffery. — Ez bármelyik igazi gazembernek az esete. Mi nem vagyunk bolondok, mert ennek a tudatában vagyunk. Az egyik az országúton halad, szélben, keményen, kitartóan, valami rideg boldogság érzetével, mely megedzi őt;

van azonban egy kellemes kis ösvény, buja virágok között, mint a költők szokták mondani, s a virágok között egy csapda az emberek számára...

Ethel belépett a két szoba közötti ajtón. Lewishamra pillantott, megállt egy másodpercire, a kosárfonatos székbe ült, mintha egy házi himzést venne a kezébe, mely az asztalon hevert, azután felkelt és megint be- ment a hálószobába.

Chaffery a szenvedély és minden dicsőség múló természetének fejtegetésére tért át. Ennek a beszédnek egész fejezeteit Lewisham nem is hallotta, annyira a rózsákra gondolt állandóan. Miért ment Ethel vissza a hálószobába? Lehetséges volt talán...?

E perczben Ethel visszatért, de úgy ült le, hogy nem láthatta az arcát.

— Ha valami felérhet az egészséges élettel, az csak a kaland lehet, — mondta Chaffery. — Minden kalandor imádkozzék azonban a korai halálért, mert a kalandor élet sebekkel jár, a sebekkel pedig betegség, már pedig, a regényeket kivéve, a betegség megromolja az idegrendszert. Az idegek tönkremennek. Hova jut akkor, kedves barátom?

— Pszt! Mi az? — kérdezte Lewisham.

Az utcai ajtón megint zörgetés hallatszott. Lewisham, nem törődve a ragyogó bölcsesség áradatával, egyszerre kisetett és bebocsájtott egy urat, ki Gadownét kereste, végigment az előcsarnokon és eltűnt a lefelé vezető lépcsőn. Mikor Lewisham visszatért, Chaffery már távozásra készen állt.

— Még tovább is beszélhetnék, — mondta, — de látom, hogy valami elvonja a figyelmemet. Nem akarom zaklatni annak kutatásával, hogy mi az. Lesz még idő, mikor visszaemlékezik...

Többet nem mondott, de Lewisham vállára tette a kezét. Azt lehetett volna hinni, hogy megsértődött valamin.

Bármely más esetben Lewisham igyekezett volna kiengesztelni, ezúttal azonban nem megegyezett. Chaffery Ethelhez fordult és fürkésző szemekkel nézte egy pillanatra.

— Minden jót, — mondta, kezét nyujtva neki.

Az utcai lépcsőnél Chaffery ugyanazzal a különös tekintettel vizsgálta Lewishamot és úgy látszott, mintha valamit latolgatna magában.

— Minden jót, — mondta végül oly különös módon, hogy Lewisham egy pillanatra az ajtóban maradt és nézte mostoha apósának távolodó alakját. De rögtön azután ismét a rózsák jutottak az eszébe.

Mikor visszatért a nappali szobába, Ethel tétlenül írógépe előtt ülve találta, a mint a billentyűkkel játszadozott. Mikor belépett, Ethel felkelt és a karosszékebe ülve egy regényt vett a kezébe, mely eltakarta az arcát. Lewisham kérdésekkel egészen telítve nézte őt. A kérdések azonban nem akartak az ajkára jönni. Végtelenül rosszkedvű volt és végtelenül haragudott a minősíthetetlen feketeruhás virágáros hölgyre. Órájára tekintett, majd ismét egy könyvet vett elő s úgy tett, mintha olvasna, de azon kapta rajta magát, hogy szemrehányásoktól zuhogó beszédet latolgat, mely másnap a virágüzletben fog elhangzani. Letette a könyvét, fekete kékításkáját kereste, czél nélkül kinyitotta és becsukta. Lopva Ethelre nézett és úgy látta, hogy Ethel lopva őt nézi. Nem tudott azonban tisztába jönni feleségének az arczkifejezésével.

Nyugtalanágtól úzve átment a hálószobába és megkövülten állt meg, mintha vizslá lett volna.

A legteljesebb határozottsággal rózsáilatot érzett. Oly biztos volt benne, hogy kinyitotta az előcsarnokba szóló ajtót, abban a reményben, hogy ott találja a rejtelmes módon megérkezett dobort. Az előcsarnokban azonban nyoma sem volt a rózsáilatnak.

Egyszerre közvetlenül a lába előtt valami talályszerű kis tárgyat pillantott meg és lehajolva egy sárga rózsaszírmot emelt fel. A szírmot kezében tartva, mozdulatlanul állt és mód felett csodálkozott. Némi rendtelenséget tapasztalt a toalette-asztal felőli területén, a mit pillanatnyi ösztönszerűséggel a rózsaszírmal hozott kapcsolatba.

van azonban egy kellemes kis ösvény, buja virágok között, mint a költők szokták mondani, s a virágok között egy csapda az emberek számára...

Ethel belépett a két szoba közötti ajtón. Lewishamra pillantott, megállt egy másodpercire, a kosárfonatos székbe ült, mintha egy házi himzést venne a kezébe, mely az asztalon hevert, azután felkelt és megint be- ment a hálószobába.

Chaffery a szenvedély és minden dicsőség múló természetének fejtegetésére tért át. Ennek a beszédnek egész fejezeteit Lewisham nem is hallotta, annyira a rózsákra gondolt állandóan. Miért ment Ethel vissza a hálószobába? Lehetséges volt talán...?

E perczben Ethel visszatért, de úgy ült le, hogy nem láthatta az arcát.

— Ha valami felérhet az egészséges élettel, az csak a kaland lehet, — mondta Chaffery. — Minden kalandor imádkozzék azonban a korai halálért, mert a kalandor élet sebekkel jár, a sebekkel pedig betegség, már pedig, a regényeket kivéve, a betegség megromolja az idegrendszert. Az idegek tönkremennek. Hova jut akkor, kedves barátom?

— Pszt! Mi az? — kérdezte Lewisham.

Az utcai ajtón megint zörgetés hallatszott. Lewisham, nem törődve a ragyogó bölcsesség áradatával, egyszerre kisetett és bebocsájtott egy urat, ki Gadownét kereste, végigment az előcsarnokon és eltűnt a lefelé vezető lépcsőn. Mikor Lewisham visszatért, Chaffery már távozásra készen állt.

— Még tovább is beszélhetnék, — mondta, — de látom, hogy valami elvonja a figyelmemet. Nem akarom zaklatni annak kutatásával, hogy mi az. Lesz még idő, mikor visszaemlékezik...

Többet nem mondott, de Lewisham vállára tette a kezét. Azt lehetett volna hinni, hogy megsértődött valamin.

Bármely más esetben Lewisham igyekezett volna kiengesztelni, ezúttal azonban nem megegyezett. Chaffery Ethelhez fordult és fürkésző szemekkel nézte egy pillanatra.

— Minden jót, — mondta, kezét nyujtva neki.

Az utcai lépcsőnél Chaffery ugyanazzal a különös tekintettel vizsgálta Lewishamot és úgy látszott, mintha valamit latolgatna magában.

— Minden jót, — mondta végül oly különös módon, hogy Lewisham egy pillanatra az ajtóban maradt és nézte mostoha apósának távolodó alakját. De rögtön azután ismét a rózsák jutottak az eszébe.

Mikor visszatért a nappali szobába, Ethel tétlenül írógépe előtt ülve találta, a mint a billentyűkkel játszadozott. Mikor belépett, Ethel felkelt és a karosszékebe ülve egy regényt vett a kezébe, mely eltakarta az arcát. Lewisham kérdésekkel egészen telítve nézte őt. A kérdések azonban nem akartak az ajkára jönni. Végtelenül rosszkedvű volt és végtelenül haragudott a minősíthetetlen feketeruhás virágáros hölgyre. Órájára tekintett, majd ismét egy könyvet vett elő s úgy tett, mintha olvasna, de azon kapta rajta magát, hogy szemrehányásoktól zuhogó beszédet latolgat, mely másnap a virágüzletben fog elhangzani. Letette a könyvét, fekete kékításkáját kereste, czél nélkül kinyitotta és becsukta. Lopva Ethelre nézett és úgy látta, hogy Ethel lopva őt nézi. Nem tudott azonban tisztába jönni feleségének az arczkifejezésével.

Nyugtalanágtól úzve átment a hálószobába és megkövülten állt meg, mintha vizslá lett volna.

A legteljesebb határozottsággal rózsáilatot érzett. Oly biztos volt benne, hogy kinyitotta az előcsarnokba szóló ajtót, abban a reményben, hogy ott találja a rejtelmes módon megérkezett dobort. Az előcsarnokban azonban nyoma sem volt a rózsáilatnak.

Egyszerre közvetlenül a lába előtt valami talályszerű kis tárgyat pillantott meg és lehajolva egy sárga rózsaszírmot emelt fel. A szírmot kezében tartva, mozdulatlanul állt és mód felett csodálkozott. Némi rendtelenséget tapasztalt a toalette-asztal felőli területén, a mit pillanatnyi ösztönszerűséggel a rózsaszírmal hozott kapcsolatba.

A MAGYAR MEZŐGAZDÁK SZÖVETKEZETÉNEK HARMINCEZS JUBILEUMA. AZ IGAZGATÓSÁG TAGJAI A JUBILÁRIS DÍSZKÖZGYŰLÉSEN.

Két lépéssel odaugrott, felrántotta a terítőt és mögöttele ott heverték a rózsák összestörve!

Zihált, mint az az ember, a ki hirtelen hideg vízbe zuhan. A terítő szélét kezében tartva, mozdulatlanul állt.

A félig nyitott ajtóban Ethel jelent meg. Kifejezése egészen idegenszerű volt. Lewisham feleségének krétafehér arcára meredt.

— Ki tette ide a rózsáimat? — kérdezte.

Ethel tágra nyitotta a szemét. Arcza csodálkozást árukt el.

— Ki tette ide a rózsáimat? — kérdezte ujból Lewisham.

— A te rózsáidat? — kiáltotta Ethel. — Hogyan! Hát te küldted a rózsákat?

XXIX.

Tövisék és rózsaszírmok.

Lewisham lehajolva állt, úgy nézett fel Ethelre és csak nagyon lassan értette meg, hogy mi rejtőzik a szavak alatt.

Azután sok minden világos lett előtte... Mikor Ethel látta, hogy a megértés rajzolódik Lewisham arcára, rémült kiáltás hagyta el az ajkát. Lewishamhoz fordult és valamit mondani akart.

— Én... — kezdte, de megakadt. Csak a kezét csapta össze. Oh!

Lewisham felegyenesedett és megállt vele szemben. A rózsák kosár közöttük hevert.

— Te azt hitted, hogy a rózsák mástól jöttek? — kérdezte Lewisham, belekapaszkodva a váratlan fordulatba.

Ethel a rózsákra nézett.

— Nem tudtam, — pihegte. — Kelepcze volt... Csakugyan... valóban te küldted?

— Te azt hitted, hogy más küldte? — kérdezte Lewisham.

— Igen... azt hittem.

— Kicsoda?

— Baynes.

— Az a gyerek!

— Igen... az a gyerek.

— Ugy!?

Lewisham körülnézett, mint az az ember, a ki a megfoghatatlannal került szembe.

— Azt akard mondani, hogy a hátam mögött rászédte azzal a fiatal úrral? — kérdezte.

Ethel ajka megmozdult, mintha mondani akart volna valamit, de nem talált szavakat.

Lewisham arcza egyre halványabb lett, míg végül a színnek az utolsó nyoma is eltűnt róla. Kacagott, majd összeszorította a fogát. Férj és feleség szótlánul nézték egymást.

— Ezt sohasem hittem volna, — mondta Lewisham halk hangon.

Az ágy szélére ült és dühös elégtétellel beletaposott az összetört rózsákba.

— Sohasem hittem volna, — ismételte és rugására a méltatlan sorsra jutott könnyű kosár a nyitott ajtón át a nappali szobába repült, vérvörös rózsaszírmokból egész utat hagyva maga után.

Vagy két perczig ültek ismét szótlánul s mikor Lewisham megszólalt, rekedt volt a hangja.

— Ide hallgass, — mondta a hangját élesítve. — Nem tudom, hogy azt hiszed-e, hogy én hajlandó leszek-e ezt eltűrni... én azonban mondhatom, hogy nem.

Ethelre nézett. Az asszony mereven ült előtte és nem tett kísérletet, hogy szembeálljon a szerencsétlenséggel.

— Mikor azt mondom, hogy nem vagyok hajlandó ezt eltűrni, — magyarázta Lewisham, — nem gondolok perpatvarra, vagy más ilyenfélére. Az ember civakodhat, ha ragra gyulladhat miatta... az ilyesmi egészen más... és folytathatja azután, a hol abban hagyta. De ez egészen más... Minden álom és illúzió oda van!... Gondold meg, hogy mit vesztettem én ezzel az átkozott házassággal. És most... Nem érted... nem akard megérteni.

— Te sem, — mondta Ethel siránkozva, a nélkül, hogy feltekintett, vagy fáradtan lecsüngő kezét megmozdította volna. — Te sem érted meg...

— Kezdem már megérteni...

Lewisham csendben ült, mintha erőt gyűjtött volna.

— Egy év alatt, — mondta, — minden reményem, minden becsvágyam elveszett. Tudom, hogy haragos és ingerlékeny vagyok. Két igát kellett húznom. De... ezeket a rózsákat én vettem neked.

Ethel a rózsákra, majd Lewisham halvány arcára nézett s alig észrevehető mozdulatot tett feléje, de nyomban ismét visszacsúszott mozdulatlanúságába.

— Csak egyet mondhatsz. Rájöttem, hogy felületes vagy és nem tudod a dolgokat úgy nézni és átérzeni, a hogy én nézem és átérzem őket. Ezen túltettem magamat. De azt hittem, hogy őszinte vagy...

— Őszinte vagyok! — kiáltotta Ethel.

— És azt hiszed... Eh!... az asztal alá dobtad a rózsáimat!

Ujabb baljóslatú hallgatás. Ethel megmozdult és a szeme elárulta, hogy azt keresi, hogy mit teygen. A zsebkendőjét vette elő és száraz szemét kezdte dörzsölni, egyiket a másik után. Azután zokogni kezdett.

— Őszinte vagyok... épen olyan őszinte, mint te...

Lewisham egy pillanatra meghökken. Az-

Az ereklyétörzök bulláikat az Országos Menekültügyi Hivatal ellenőrzése mellett töltik meg a történelmi emlékekkel szentelt röggel. — A bizottság az ereklyéket sorszámmal jelöli meg és a föld eredetéről hiteles igazoló okmányt állít ki.

A LEGÚJABB MAGYAR ÉKSZER.

után rájött, hogy leghelyesebb, ha ezt az érvet nem is hallja meg.

— Eltértem volna... mindent eltértem volna, ha őszinte lettél volna, ha biztos lehettem volna benned. Bolond voltam, nagyon jól tudom, de elviseltem volna a munkám félbeszakítását, minden jövő reményem elvesztését, ha biztos lettem volna, hogy őszinte vagy. Nagyon... nagyon szerettelek.

Félbeszakította a beszédet. Észrevette, hogy a fellengzős hangnembe megy át. A haragban keresett menedéket.

— Te pedig megcsaltál engem! Hogy mennyi ideig és mennyire, azzal nem törődöm. Megcsaltál!... De tudd meg, — kezével hadonázni kezdett, — hogy nem vagyok annyira bolond, hogy ezt eltűrjem! Asszony engem így nem tehet bolonddá... akárcsak legyem is... A mi engemet illet, részéről vége mindennek. Vége mindennek. Férj és feleség vagyunk, de ha százszor férj és feleség vagyunk is, nem törődöm vele. Nem maradhatok együtt egy asszonnyal, a ki más férfitől fogad el virágokat...

— En nem is tettem, — mondta Ethel. Lewishamot dühroham fogta el. Felkapott egy csomó rózsát és remegve széttepte őket.

— Hát ez mi? — kérdezte. Újját egy tövis megérezte, a mint egyszer vértett a kövény tuskóját.

— En nem fogadtam el a virágokat, — mondta Ethel. — De nem tehettem róla, ha ideküldték őket.

— Ugy! — mondta Lewisham. — Mire való ez az érvelés és ez a tagadás? A rózsákat elfogadtad és a rózsák nálad vannak. Ravaszkodhattál, de elárultad magad. Az életünknek pedig és mindennek — kezével végigvitte Gadowné butorait, — vége van.

Ethel nézett és keserű elégtétellel ismételte:

— Mindennek vége van. Ethel Lewishamra nézett, de Lewisham arca semmi szánalmat nem mutatott.

— Nem szándékozom tovább együtt élni veled, — mondta, hogy semmi kétség ne maradjon. — A mi életünknek vége.

Ethel tekintete Lewisham arcáról az összehajtott rózsákra tévedt és rájuk tapadt. Már nem zokogott, de arca, a szemét kivéve, krétafehérre változott.

Lewisham más formában ismételte elhatározását.

— Elmegyek innét... Sohasem kellett volna megházasodnunk, — elmélkedett. — De ezt... ezt sohasem hittem volna!

— En nem tudtam! — szakadt fel Ethelből a hang. — En nem tudtam! Hogy segíthettem volna! Oh!

Kezét összekulcsolva, mozdulatlanul nézett Lewishamra és szeméből a kétségbeesés tüköröződött.

Lewishamot nem lehetett megintatni rosszindulatában.

— Semmit sem akarok tudni, — mondta válasz gyanánt Ethel néma könyörgésére. — Ez eldöntött. Ez itten! — Az össze-tört virágokra mutatott. — Semmi közöm ahhoz, hogy mi történt, vagy mi történhetett volna? Akárhogyan is... nem törődöm vele. Nagyon örvendek neki... Érted?... Ez eldöntött mindent... Minél előbb, annál jobb. Egy éjszakát sem töltök már veled. Átviszem a ládámat és a táskámat a másik szobába és csomagolok. Az éjszakát ott töltöm, egy széken alszom, vagy... gondolkodom. Holnap elintézem az ügyeket Gadownéval és megyek. Te pedig visszatérhetsz... a családokhoz.

Néhány pillanatra elhallgatott. Ethel még mindig halálós csendbe merült.

— Te akartad, most üzheted a családot. Te akartad, mielőtt én közbeleptem volna. Emlékezel? A helyed még mindig szabad Lagunenál. Nem törődöm vele. Ismétlem, nem törődöm vele. Egyáltalán nem! Mehetsz a magad utján... én megyek az enyémén. Érted? Ennek az átkozott és hazug életnek pedig, melyben egyik se szereti a másikat, — most már nem szeretlek, vedd tudomásul és ne törődj velem, — véget vetünk és befejezzük. A házasságunk pedig, — azzal se törődöm már, — hazugságból és elhamarkodás-

ból nem származhatik más, csak hazugság... Hazugság az egész, a hazugságoknak pedig véget kell érni. Ez a vége mindennek. (Folytatása következik.)

Csonka Magyarország — nem ország,
Egész Magyarország — mennyország.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Egy falusi kisasszony története. Lapunk olvasói bizonyára élénken emlékeznek még Szemere György regényére, a mely hasábjainkon jelent meg először és akkor általános, nagy tetszésben részesült. Körülbelül ebben a regényében érvényesül legteljesebben és legtöbb rokonszenvet keltő Szemere nének az a tulajdonsága, a mely legelőször elkülönbözteti minden más mai írónktól: a magyar fajta típusai iránti idealizáló szeretete. Ő a magyarságban valami egész különlegeset lát, olyan erkölcsi mélységet és lendületet, a mely semmi más népből nincs meg, az ősi természeti jó ösztönöknek olyan hatalmas megnyilatkozását, a mely képessé tesz a legmagasabb rendű erkölcs sugallta cselekvésekre. Regényében ezt az erkölcsöt viseli magán minden ember, — lehet közöttük furcsa, köznap, humoros, de egy sincs erkölcsileg romlott, a kikristályosodási a magyar erkölcsnek pedig a regény arisztokrata alakjai: az öreg hatalmas nagyrú és hozzá nem méltatlan fia. A kettő között szerelmi konfliktus támad egy és ugyanazon leány iránti fellobbant szerelmük révén és épen ebben a konfliktusban mutatkozik emberföltői erkölcsiségük, a hogy önmagukkal, szenvedélyükkel és vágyaikkal küzdenek és győznek. Az érvényben levő realiztikus divattal szemben az a felfogás bizonyos visszahajlást jelent a Jókai idealizáló stíljé felé s talán ez is, a regény írói érényein fölül, a mi a reális valóság ábrázolásának egyhangúságával betelt olvasók tetszését feleje vonja. Szemere arisztokratizmusa, a mely ezt a szót visszavezeti eredeti értelméhez és tényleg a legkiválóbb embert látja az arisztokratában, szemmel láthatólag bizonyos tendenciával van kiegészítve: ideál-kepeket akar alkotni társadalmunk elé s ebben közvetve érvényesül az író moralizáló hajlama, a mely némely más műveiben még a művészi hatás terhére is közvetlenebbül van kifejezve. Ezen túl is azonban talál az olvasó a regényben néhány olyan képet a magyar életből, melyek tiszta írói hatással a Szemere eddigi munkáinak legjavához tartoznak. A regényt igen szép kiállításban a Franklin-Társulat adta ki.

A görög szellem Európa kulturájában. Minden művelt ember fölveti néha magában azt a kérdést, mi az, a mi ma is él még a régi görög kultúrából, melyek azok az elemek, a melyek onnan kiindulva ma is élnek még és hatnak a mai ember kultúr-törékvéire? Erre a kérdésre ad szakavatott feleletet Gerő József a kiváló klasszika-filológus kis könyve, mely a *Kultúra és tudomány* válogatás legújabb köteteként most jelent meg. Sorra veszi a kultúra különböző ágait: irodalmat, képzőművészetet, filozófiát, természettudományt, technikát stb és mindenütt pontosan kimutatja szellemi kincsünkben azt, a mi a görög szellemből ered. A saját kulturánk megértéséhez igen becses adalékokat nyújtó könyvet a Franklin-Társulat adta ki szép kiállításban, csinos kemény kötésben.

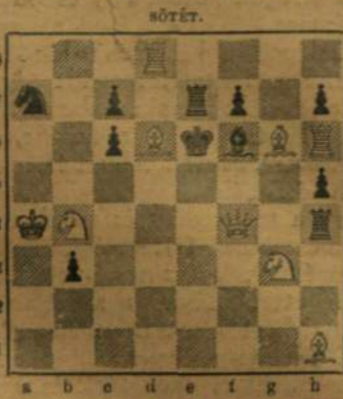
HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napokban: *Karinthy* József 76 éves korában Budapesten. Az elhunytban *Karinthy* Frigyes édesatyját gyászolja. — *Tóth* József református lelkész, egyházkerületi tanácsos, 74 éves korában Gyömrőn. — *Somssich* Béla gróf babócsai nagybirtokos, Semmeringen. Halálát özegegye, *Cserh* Erzsébet grófnő, testvérei, *Somssich* József gróf vatikáni nagykövet, volt külügyminiszter, *Somssich* Géza gróf és *Somssich* Eszter grófnő, ezenkívül kiterjedt rokonság gyászolja. — *Kosineki* Diósy Sándor magyar királyi honvédezőrnagy, a ki rokonainak meglátogatására érkezett oda, New-Yorkban. — *Thallmayer* Viktor ny. akadémiai tanár, 75 éves korában Pusztabeleskén. — Királyfalvi *Kraft* Károly, nyug. kir. táblabíró, ki a felvidéki magyarságnak s különösen Bars vármegyének egyik vezető egyénisége volt, 68 éves korában Budapesten.

Nagykosztolányi és mihályi *Mihályfi* Pálné szül. *Storer* Mária honvédehadbiztosörnaggye felesége, Budapesten. — Özv. sepszolányi *Czerjék* Imréné, szül. domahidai Domahidy Etelka, életének 83 évében, Nagygyéczen. A megboldogultat nagy és előkelő rokonság gyászolja. — *Szirmai* Manoné, szül. *Kurzweil* Malvina, 58 éves korában, Budapesten. — Özv. *Szlaboczkó* Imréné, szül. *Molnár* Terézia, 73 éves korában Nyiregyházán.

SAKKJÁTÉK.

3189. számú feladvány Westbury E.-től, Birmingham.

Világos indul és a második lépésre mattot ad.

KÉPTALÁNY.

A *Vasárnapi Ujság* 1921. évi 19-dik számában megjelent képtalány megnevezése: *Gyufatartó*.

Felelős szerkesztő: HOITSY PÁL.
Szerkesztési iroda: IV. Vármegye-utca 11.
Lapkiadó tulajdonos: Franklin-Társulat IV. Egyetem-u. 4.

PÁLINKAFŐZŐÜSTÖK

zsirolvasztó- és mosóüstök vörösréz-ből.
Vermorel-rendszertől szőlőpermetező, Szőlőkezelők. Felső- és alsó részeken gumiból és sárgaréz-ből. Szőlőszőlők és présék. Kukuruzsamarozók és daráló. Répavágók és szecskavágók.

Rézálics, ratna, kénpör, rézkénpör és kénpör rakóterázióval is kapható.
SZONTÁGH PÁL
vör- és sárgaréz-üzemanyag
Budapest, IX. Üllői-út 19. sz.

KELETI J. BUDAPEST, IV. kerület,

Gyárt legelőkeltebb kivitelben: műbábut, műkezeket, sörvédtöket, kasszátöket, gummigöröcsharigányöket stb. Dús választék az összes betegápolási gummiárúkból és műszerekből.

Nem a hangzatos reklám, hanem az előkelő holgyek számtalan elismerő levelei bizonyítják, hogy a **FÖLDES-ÍÉÉ**

Margit-crème, Margit-puder, Margit-szappan világhírű arczszépítő szerkek. Üllit, szépít, fiatalít. Békebeli minőségben minden gyógyszerárban és drogeriában kaphatók.

JÓ PAJTÁS

BENEDEK ELEK
GYERMEKUJSÁGA

a szívet-lelket nemesítő történetek, mesék, versek, ismeretgazdagító olvasmányok valóóságos kincsesháza.

Rendes munkatársai: *Váradi* Antal, *Vargha* Gyula, *Lampérth* Géza, *Avar* Gyula, *Feleki* Sándor, *Mihályffy* Fái Lenke, *Berényi* Lászlóné, *Tábori* Kornél, *Kozma* Imre, *Csanády* Sándor, *Szekely* Nándor, *Jókay* Lajos stb.

Allandóan közöl a régi nagy magyar és idegen költőktől a gyermekifjúságnak való költeményeket.

A JÓ PAJTÁS-t a Franklin-Társulat (Budapest, IV., Egyetem-utca 4.) adja ki.

Előfizetési ára negyedévre 25 korona. Egyes szám ára öt korona. Mutatványszámát kívánatra ingyen küld a kiadóhivatal.

23. SZÁM. 1921. (68. ÉVFOLYAM.)

HOITSY PÁL.

BUDAPEST, DECEMBER HÓ 4.

Szerkesztési iroda: IV. Vármegye-utca 11.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Előfizetési ára: 42 okt. — decembertől évenként 60 korona.
Megjelenik havonta kétszer. — Egyes szám ára 12 korona.

Külföldi előfizetésekhöz a postailag megállapított viteldj is csatolandó.

FUNCHAL MADEIRA SZIGET FŐVÁROSA.

Marton Aladár szerkesztésében előkészített képek.

A HOVA IV. KÁROLY VOLT KIRÁLYT INTERNÁLTÁK.